

**Afsluitende speech Diederik Samsom – Midden-Oosten debat PvdA
Nieuwe Buitensocieteit te Zwolle, 2 maart 2013**

Geachte dames heren,

Dank u wel.

Let me first address today's distinguished international guests. It was a real honour to have you here in the beautiful town of Zwolle. So thank you for coming and for your contribution to make this meeting a success.

And let me apologise in advance: I will continue my speech in Dutch. So hopefully your Dutch is better than my Arabic....

Dames en heren,

Laat ik ook onze internationaal secretaris Kirsten Meijer bedanken voor het initiatief dat zij nam om deze unieke middag tot stand te brengen. Dank ook aan alle medewerkers van de Evert Vermeer Stichting, de Alfred Mozer Stichting en het Internationaal Secretariaat en aan de vele stagiairs en vrijwilligers voor het organiserende werk. Tenslotte dank aan de mensen van de Nieuwe Buitensocieteit voor hun buitengewone gastvrijheid.

Maar laat ik vooral u bedanken. Uw aanwezigheid laat zien dat onze partij sterk verbonden is met de ontwikkelingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Ook de speech van onze minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans heeft deze verbondenheid eerder vandaag onderstreept.

Ik heb gehoord dat u een goede, vruchtbare middag hebt gehad. Een middag waarin tijdens de deelsessies de gemoederen misschien hoog opliepen, waar harde noten werden gekraakt of waar oude problemen van nieuwe oplossingen zijn voorzien. Maar hopelijk vooral een middag die de stempel 'uniek' mag dragen en die hopelijk in de toekomst vervolg krijgt.

Want voor het eerst in de geschiedenis van onze partij – althans, zo lang ik mij kan heugen – hebben we vandaag over de gehele regio van Noord-Afrika en het Midden-Oosten gesproken en gedebatteerd. Over de ontwikkelingen in Tunesië in het Westen. Tot Iran in het Oosten. En bijna alles wat daar tussenin zit.

Dat was 10 jaar geleden – in februari 2003 - wel anders. Toen zou een debat als vanmiddag misschien maar over twee zaken zijn gegaan: de Tweede Intifada en de op handen zijnde inval in Irak.

En in 1993 zouden misschien alleen de gevolgen van de Eerste Golfoorlog en de Oslo-akkoorden op de agenda hebben gestaan. Uiteraard met hun eigen regionale implicaties, maar wie had toen gedacht dat in 2013 de hele regio breed hier vandaag besproken zou worden. Dat is geen toeval natuurlijk. De Arabische Lente – of zoals ik steeds vaker hoor zeggen, de Arabische Ontwaking - die zich eind 2010 vanuit Tunesië als een inktvlek over de regio verspreidde, heeft ons aandacht voor de regio verbreed en verdiept.

Toen in 2010 – aan het begin van wat een ogenschijnlijk geweldloze transitie naar democratie leek te gaan worden – was het enthousiasme, de hoop en de verwachtingen ten aanzien van de Arabische Ontwaking groot, bijzonder groot. Over de hele wereld. Het werd het symbool van wat een volk met velen kan bereiken ten opzichte van een elite van soms slechts enkelen. En hoe een gehele regio zich kon openen voor de weg naar democratie.

Niet voor niets werd “The Protester”, of “De Betoger” – vooral ingegeven door de Arabische Ontwaking - door het Amerikaanse blad Time werd uitgeroepen tot “Person of the Year” van 2011.

Vandaag hebben we na ruim twee jaar de tussenbalans opgemaakt. Waar staan we nu? Wat is er over van de energie en het optimisme van toen? En hoe vergaat het de rest van de regio? U hebt daar vandaag in twee rondes van deelsessies uitvoerig over gesproken, ik ga dat niet over doen. Ik geef u slechts mijn gedachten.

En die zijn ronduit gemengd. Er is nog altijd voldoende om hoop uit te putten, maar ook steeds meer om ons zorgen over te maken. Democratisering blijkt andermaal een weerbarstiger proces te zijn dan wij ons twee jaar geleden konden voorstellen.

Daar waar de Arabische Ontwaking begon -in Tunesië - is sinds de recente moord op oppositieleider Chokri Belaid de politieke en maatschappelijke chaos het grootst sinds het afzetten van dictator Ben Ali.

In Libië heeft de burgeroorlog die woedde voor en na het afzetten van kolonel Khadafi een machtsvacuüm gebracht dat grenst aan anarchie.

In Egypte is na de eerste vrije verkiezingen in tijden, onder President Morsi de rust nog niet wedergekeerd en lijken de beelden op tv van betogers op het Tahrirplein soms angstaanjagend veel op de beelden van twee jaar geleden, toen vreedzame protesten ontaardden in bloedvergieten.

En iedere dag bereiken ons de vreselijke en indringende beelden en berichten uit het verscheurde Syrië. Waar geweldloos protest door dappere individuen uitgelopen is op een bloedige burgeroorlog. Met een internationale gemeenschap die met de handen in het haar ernaar kijkt, doet wat kan, maar niet bij machte is het bloedvergieten te stoppen. Met tienduizenden slachtoffers en vele honderdduizenden vluchtelingen als treurige tussenbalans.

Zomaar vier voorbeelden van landen waar het protest in eerste instantie vreedzaam begon, maar waar na twee jaar de situatie als zorgelijk – bijvoorbeeld Tunesië – of dramatisch – Syrië – moet worden beschreven.

Dat – dames en heren - is de voorlopige balans na twee jaar Arabische Ontwaking. En dat bovenop de andere grote problemen in de regio: de nucleaire aspiraties en de slechte mensenrechtensituatie in Iran, het vastgelopen vredesproces tussen Israël en de Palestijnen, de enorme jeugdwerkloosheid en het voeden van moslim-extremisten met oliegeduld uit de regio.

En niet te vergeten de positie van vrouwen. Vanochtend al aangestipt door Frans Timmermans als één van de speerpunten van zijn mensenrechtenagenda. Voor veel vrouwen is de Arabische Lente uitgelopen op een Arabische Herfst en betekenden de afgelopen twee jaar niet een periode van meer vrijheden, maar juist van minder. En niet alleen fysiek, omdat verkrachting en uitbuiting vaker dan voorheen ongestraft blijven. Nee, ook minder zichtbaar betalen vrouwen veelal een hoge prijs. Familierecht, erfrecht, eigendomsrecht: voor veel vrouwen staan ze onder grotere druk dan twee jaar geleden.

Dames en heren,

Zo bezien is twee jaar na het hoopgevend begin van de Arabische Ontwaking de nood hoog en zijn de uitdagingen groot. En moeten we dus blijven doen wat we kunnen om vrede,

veiligheid en voorspoed mogelijk te blijven maken. Als partij, als land, vanuit de Europese Unie en als wereldgemeenschap.

Druk op de ketel is geboden. Om die hoop en de verbeelding van twee jaar geleden te hervinden. Om perspectief te bieden.

Maar er is ook iets anders geboden: volharding, een lange adem.

Want Rome is niet gebouwd in één dag, noch zal een gehele regio – uitstrekkend van Tanger tot aan Teheran – in een paar jaar een proces van democratisering doorlopen. Eens te meer is aangetoond dat het opbouwen van een democratie een kwestie van lange adem is. Waar hard werken, vallen, weer opstaan en vooral volharding hand in hand moeten gaan

Laat me om dit te illustreren een korte uitstap maken. Naar de regio waar de voorlaatste grote democratisering golf heeft plaatsgevonden: Centraal- en Oost-Europa. Want hoewel de vergelijking tussen beide regio's op vele fronten mank gaat, kunnen we relevante lessen trekken uit de ervaringen van de afgelopen 25 jaar.

Dames en heren,

Toen bijna 25 jaar geleden het ijzeren gordijn soms geruisloos, soms minder geruisloos naar beneden kwam, maakte een vergelijkbaar enthousiasme zich van de wereld meester als twee jaar geleden bij de Arabische Ontwaking. Misschien nog wel groter. Democratie, de vrije markt en vrije samenlevingen zouden floreren. Het einde der geschiedenis had plaatsgevonden.

25 jaar later is het resultaat wisselend. Sommige landen kenden een bijna geruisloze overgang van een autoritair regime naar een stabiele democratie, zoals de huidige Europese Unie lidstaten Polen, Tsjechië, de Baltische staten. In andere landen binnen de EU gaat het moeizamer: Roemenië, Bulgarije.

Buiten de EU is het beeld veel zorgwekkender. Een land als Oekraïne had hoge verwachtingen tijdens en kort na de Oranje-revolutie in 2004, maar is recentelijk weer net zo gemakkelijk afgegleden naar een democratie en rechtstaat van bedenkelijk niveau. In Rusland wordt de mensenrechtensituatie nu slechter in plaats van beter.

Democratie is nooit af. Er is nooit een moment om tevreden achterover te leunen in de veronderstelling, dat het 'af' is. Hier in Nederland, noch daarbuiten.

Laten we deze lessen in het achterhoofd houden. En met toewijding dag in dag uit de regio blijven ondersteunen in het lange proces richting democratie, vrede, veiligheid en voorspoed.

Gelukkig heeft mijn partij de volharding die zo gewenst is.

Met het goede werk van onze internationaal secretaris Kirsten Meijer, die door de bilaterale contacten met zusterpartijen te onderhouden de regio ondersteunt waar dat kan. En door bijvoorbeeld door de oprichting van het Arab Social Democratic Forum actief te ondersteunen.

Via onze ministers Lilianne Ploumen en Frans Timmermans. Die bilateraal, in Europa en mondiaal zich inzetten voor de ontwikkeling van de regio.

Door de Alfred Mozer Stichting, die sinds enige jaren de blik ook op Noord-Afrika en het Midden-Oosten heeft gericht. Door trainingen in Marokko en Jordanië te verzorgen en door de banden in Tunesië, Egypte en Noord-Irak aan te halen.

In dit kader doet het me deugd om u de fusie tussen de Alfred Mozer Stichting en de Evert Vermeer Stichting aan te mogen kondigen. Een fusie die inspeelt op een steeds kleiner wordende wereld en de steeds groter wordende verwevenheid van thema's als ontwikkeling, handel, democratie en mensenrechten. Met de nieuwe stichting – waarvan ik de naam nog niet mag verklappen – laat onze partij zien oog te hebben voor deze ontwikkelingen en bevestigt de toewijding aan internationale ontwikkeling in de breedste zin des woords.

Dit zijn zomaar een aantal voorbeelden van PvdA'ers die op kleine en grote schaal bijdragen aan een nieuw hoofdstuk in het boek van de Arabische Ontwaking. Stap voor stap en met geduld en volharding.

Dames en heren,

Er is echter één conflict waarbij het geduld zo langzaam maar zeker begint op te raken. Het voortdurende conflict tussen Israël en de Palestijnen. Een conflict dat wel de moeder aller conflicten wordt genoemd en uitstraalt op brandhaarden en bevolkingen overal ter wereld. Ook op Nederland.

Want wanneer tussen de Gazastrook en Zuid-Israël opnieuw raketbeschietingen en bombardementen plaatsvinden;

Of wanneer de bouw van nog eens duizenden huizen in illegale nederzettingen wordt aangekondigd;

Dan staat ook Nederland een klein beetje in brand. En stroomt mijn e-mail inbox vol met berichten van boze, bezorgde en vaak machteloze mensen die allemaal simpelweg een einde aan de bommen op Zuid-Israël, de onderdrukking in Gaza of de bouw van nederzettingen op de Westbank willen. Die willen dat het opgelost wordt.

En in het vinden van die oplossing kan en mag niemand zijn of haar verantwoordelijkheid ontlopen.

De internationale gemeenschap, die daar waar mogelijk gemeenschappelijk op moet treden. Hoe moeilijk dat soms ook is.

De landen in de regio, die in 2002 het Arabisch Vredes Initiatief ontvouwen en hiermee bijdroegen aan het schetsen van een routekaart naar vrede en stabiliteit. Ook zij dragen verantwoordelijkheid.

Zoals ook de Palestijnen verantwoordelijkheid dragen, maar waarbij de voortdurende kloof tussen Fatah en Hamas één van de leidende obstakels blijft voor het hervatten van directe onderhandelingen met Israël.

Maar in het bijzonder draagt Israël - als de bovenliggende partij in het conflict - verantwoordelijkheid voor vruchtbaar hervatten van de onderhandelingen over een duurzame twee-statenoplossing.

Maar daar is momenteel te weinig van te zien. In tegendeel. Met de voortdurende bouw van nieuwe illegale nederzettingen op de Westbank en in Oost-Jeruzalem maakt Israël een duurzame oplossing fysiek onmogelijk. Want met iedere steen die op elkaar wordt gezet in één van die talloze illegale nederzettingen worden Palestijnse gebieden verder afgesneden, worden families op de Westbank ontwricht en de opbouw van economische activiteiten gefrustreerd. En wordt de al zo vreselijk moeilijke puzzel van het vredesproces weer vele malen moeilijker. Dat moet stoppen, hoe dan ook.

De druk moet dus op de ketel blijven. Door Israël, indringender dan in het verleden, aan te spreken op de nederzettingenbouw. Opdat Israël zich houdt aan het internationaal recht.

Opdat ook het vredesproces na jaren van stilstand en stagnatie weer kan Ontwaken...

Dames en heren,

Ik heb in het laatste kwartier een grove schets gegeven van Noord-Afrika en het Midden-Oosten en wat ons daar te doen staat. En dat is veel. Toch wil ik – voordat ik besluit – nog één onderwerp aanstippen. Over iets waar ik een groot gedeelte van mijn leven aan heb gewijd.

Energie.

Want er dient zich momenteel een andere revolutie aan. Een revolutie die in positieve of negatieve zin net zo betekenisvol kan zijn voor de regio als de ontluikende democratisering.

De opkomst van schaliegas en schalie-olie. Door de komst van verbeterde technieken komen op andere dan plekken van het Midden-Oosten gigantische gas en olie voorraden beschikbaar. Met mogelijk enorme economische en geopolitieke gevolgen. Traditioneel grote exporteurs van fossiele brandstoffen – Rusland, landen in het Midden-Oosten – krijgen in de komende decennia concurrentie van voormalig energie-importeurs als de VS en China.

De kaarten in de Arabische regio zullen daarmee ook opnieuw worden geschud.

Want wat gebeurt er in landen als Saoedi Arabië, Qatar en Koeweit als de olieprijs daalt en Westerse en Oosterse investeerders door politieke of maatschappelijke instabiliteit afhaken? Wat als de VS en China zelfvoorzienend worden? En welke belang houdt de VS in het Midden-Oosten als er – in tegenstelling tot de afgelopen 50 jaar geen olieaanvoer meer hoeft te worden beschermd?

En wat doet Europa zelf dan? Hoe gaat onze energiemix er in de toekomst uit zien, naast de duurzame energie die we zelf opwekken? Worden wij de laatste importeur uit het Midden-Oosten en nemen we de rol van de VS over? Kunnen we dat? Of beter: kunnen wij dat wel?

Het zijn vragen die zich wellicht pas over jaren - misschien een decenium - aandienen, maar waar we nu al aan een antwoord moeten gaan werken. In ons continue streven naar vrede veiligheid en voorspoed moeten we ons immers niet alleen richten op de problemen van vandaag, maar juist ook op die van morgen. Wij hebben daar als internationale beweging een extra verantwoordelijkheid in.

Dames en heren,

Aan het begin van mijn bijdrage omschreef ik het debat van vanmiddag als 'uniek'. Omdat voor het eerst onze partij in de volle breedte de discussie heeft gevoerd over een regio waarin momenteel zo vreselijk veel gebeurt.

Aan het eind van mijn bijdrage verwijder ik het predicaat 'uniek' weer. Omdat ik wil dat wij dit debat voortzetten. Dat we over twee of vier jaar opnieuw samen zullen zijn om de ontwikkelingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten te bediscussiëren. En ik hoop dat we dan het gesprek zullen voeren over een opbloeiende vredesproces, een veiliger Syrië, een democratischer Egypte, een stabielere Libië en een welvarender Tunesië. En dat we ons die middag richten op de volgende stap, op nieuwe uitdagingen. Omdat ons streven naar een

democratischer, vrijer en welvarender MiddenOosten nooit af is. Omdat er voor idealisten zoals wij, altijd nieuwe uitdagingen liggen.

Het zou me vreselijk veel waard zijn.

Dank u wel.